

Par patēriņa cenām 2024. gada novembrī

Novembrī vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2024. gada novembrī, salīdzinot ar oktobri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,2 %. Precēm tas pieauga par 0,4 %, bet pakalpojumiem samazinājās par 0,3 %.

Novembrim ir raksturīgs cenu samazinājums vai ļoti zema inflācija, kas galvenokārt ir saistīts ar sezonāliem faktoriem. Šogad novembrī bija vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas, ko vairāk noteica cenu kāpums personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem, kas, noslēdzoties akcijām, pieauga par 12,6 % un kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem un kam bija arī lielākā palielinošā ietekme, bet netika novērots mēnesim raksturīgais cenu kāpums pārtikai.

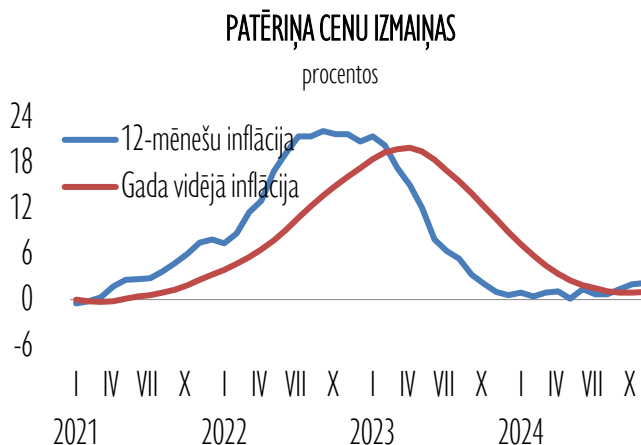
Liela ietekme novembrī bija arī cenu kāpumam tīrīšanas un kopšanas līdzekļiem, kā arī farmaceitiskajiem produktiem, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

Lielākā samazinošā ietekme novembrī bija cenu kritumam pakalpojumiem, kas samazinājās vidēji par 0,3 % un kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Pakalpojumu sektorā lielākā samazinošā ietekme novembrī saistībā ar sezonas slēgšanu un dažādām akcijām bija cenu kritumam pasažieru aviopārvadājumiem, kompleksajiem atpūtas pakalpojumiem un izmitināšanas pakalpojumiem. Savukārt lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam uzturēšanās maksai veco ļaužu pansionātā, mājokļa uzturēšanas un remonta pakalpojumiem un mobilā tālruņa pakalpojumiem.

Savukārt nozīmīgākajās patēriņa grupās - energoresursiem un pārtikas produktiem, cenas novembrī praktiski saglabājās nemainīgas un kopējo patēriņa līmeni būtiski neietekmēja.

Pārtikai šogad novembrī cenas samazinājās par 0,1%. Jāatzīmē, ka novembrī pārtikai ir raksturīgs cenu palielinājums un tradicionāli liela ietekme ir cenu kāpumam svaigiem dārzeņiem, kam arī šogad bija lielākā palielinošā ietekme, bet liela samazinošā ietekme bija cenu kritumam svaigiem augļiem, kam bija straujākais cenu kritums šajā mēnesī, izņemot 2020.gadu, kad bija novērots tāds pats cenu kritums. Tādēļ šogad var vērot šim mēnesim neraksturīgas pārtikas cenu pārmaiņas.

Vienlaikus pārtikas produktu cenas pasaulē novembrī turpināja nedaudz pieaugt – mēneša laikā par 0,5 %, bet gada laikā – salīdzinot ar 2023. gada novembri, tām bija vērojams kāpums par 5,7 %. Pieaugumu noteica augstākas augu eļļu un piena produktu cenas, kas nedaudz pārsniedza cenu kritumu gaļai, graudaugiem un cukuram. Kopējā cenu indeksa kāpumu novembrī galvenokārt noteica straujš augu eļļu cenu indeksa kāpums. Tas pieauga sesto mēnesi pēc kārtas, sasniedzot augstāko līmeni kopš 2022. gada jūlija, ko galvenokārt veicināja bažas par zemāku, nekā gaidīts, globālo ražošanu, ņemot vērā pārmērīgo nokrišņu daudzumu Dienvidaustrumāzijā. Piena produktu cenu indeksa nelielu kāpumu novembrī veicināja gan piena pulveru cenu pieaugums, ko noteica globālā pieprasījuma atjaunošanās un piena ražošanas sezonālais samazinājums Rietumeiropā, kompensējot pieaugošo sezonālo piena ražošanu Okeānijā, gan siera un sviesta cenu kāpums, ko noteica lielais pieprasījums un ierobežotie krājumi Rietumeiropā. Savukārt pēc kāpuma iepriekšējos divos mēnešos novembrī samazinājās graudaugu un cukura cenu indeksi. Kviešu cenas pasaulē samazinājās, jo palielinājās piegādes no notiekošās ražas novākšanas dienvidu puslodē un uzlabojās ražas apstākļi 2025. gada ražas novākšanai dažās lielākajās ziemeļu puslodes eksportētājvalstīs. Cukura cenu indeksa kritumu noteica sezonas sākums Indijā un Taizemē, kā arī mazinājušās bažas par nākamā gada ražas izredzēm Brazīlijā. Turklāt pasaules cukura cenu kritumu veicināja arī Brazīlijas reāla pavājināšanās attiecībā pret ASV dolāru un zemākas jēlnaftas cenas. Savukārt trešo mēnesi pēc kārtas cenu indekss

nedaudz samazinās gaļai, ko noteica straujāks cenu kritums cūkgaļai, kas kritās jau piekto mēnesi pēc kārtas, pieaugot piegādēm no ES vāja vietējā un ārējā pieprasījuma apstākļos. Mājputnu gaļas cenas nedaudz samazinājās, ko ietekmēja lielās eksporta piegādes no galvenajiem ražošanas reģioniem. Arī aitu gaļas cenas nedaudz saruka, ko ietekmēja valūtas izmaiņas, neskatoties uz lielo starptautisko pieprasījumu., bet liellopu gaļas cenas saglabājās stabilas.

Ar mājokli saistīto energoresursu cenas kopumā samazinājās par 0,2 %. Lielākā ietekme bija cenu kritumam elektroenerģijai – par 1 % un siltumenerģijai – par 0,6 %, neliels cenu kritums bija arī cietajam kurināmajam. Savukārt dabasgāzei cenas pieauga par 5,6 %, ko ietekmēja dabasgāzes cenu palielināšana nākamajam tirdzniecības periodam mājāsaimniecībām sniegtajiem pakalpojumiem ar fiksētu cenu.

Degvielai novembrī cenas samazinājās par 0,2 %. Cenas samazinājās dīzeļdegvielai, bet pieauga benzīnam. Lielāka ietekme bija cenu samazinājumam dīzeļdegvielai nekā cenu kāpumam benzīnam.

Arī *Brent* naftas vidējā mēneša cena novembrī, salīdzinot ar oktobri, samazinājās – par 3 %, bet novembra beigās, salīdzinot ar oktobra beigām, *Brent* naftas cena bija palikusi praktiski nemainīga. Naftas cenas novembrī piedzīvoja nelielas svārstības, 71 -75 ASV dolāru par barelu robežās. Naftas cenu ietekmēja Donalda Trampa ievēlēšana prezidenta amatā, un bažas, ka Trampa prezidentūra varētu novest pie politikas, kas var ietekmēt Ķīnas ekonomiku, iespējams, samazinot tās naftas pieprasījumu, jo Ķīna ir pasaulē lielākā naftas importētāja. Ģeopolitiskās spriedzes palielināšanās, Ukrainai veicot savus pirmos raķešu triecienus Krievijai, izmantojot ASV un Lielbritānijas ieročus, un Krievijai atbilstot, izšaujot hiperskaņas ballistisko raķeti, un draudot izmantot kodolieročus, pastiprināja bažas par konflikta eskalāciju un ietekmi uz pasaules naftas cenām. Tirgus dalībnieki arī koncentrējās uz gaidāmo OPEC+ sanākumi decembrī, un sagaidāms, ka grupa apsvērs plānotās ražošanas palielināšanas atlikšanu, lai novērstu bažas par pārprodukciju nākamajā gadā, ko ietekmē naftas pieprasījuma kritums Ķīnā un ražošanas pieaugums ASV, Brazīlijā un Kanādā. Tikmēr spriedze Tuvajos Austrumos mazinājās pēc tam, kad Izraēla un "Hizbollah" sarunās ar ASV starpniecību panāca 60 dienu vienošanos par uguns pārtraukšanu, kas mazināja bažas par iespējamiem naftas piegāžu traucējumiem no Tuvajiem Austrumiem.

2024. gada novembrī, salīdzinot ar iepriekšējā gada novembri, patēriņa cenas pieauga par 2,2 %. Gada vidējā inflācija bija 1 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība. Vienlaikus inflāciju Latvijā ietekmē dažādi piedāvājuma puses faktori saistībā ar nodokļu un tarifu pārskatīšanu, kā arī pieprasījuma puse, ko veicina atalgojuma kāpums. Kopumā 2024. gadā vidējā gada inflācija sagaidāma 1,2 % robežās.